

OLI - VERIUSOVIC (domácí) SLOVA

Ročník 15, číslo 28

Málé Kyšice, 13. dubna 2004

*Vážení čtenáři,
nositelé příjmení Oliverius a Oliberius,
tyto řádky jsem již tradičně nestačil vydat
před Velikonočními svátky, proto mi dovolte
poděkovat Vám všem, kteří jste si na mne
vzpomněli s velikonoční pohlednicí.*

*Nestihl jsem Vám popřát k velikonočním,
a tak Vám všem, kterým se dostane do rukou
tento zpravodaj přeji hezké a radostné,
tolik očekávané, jarní dny.*

Váš Miroslav OLIVERIUS

„...dějiny vlastního rodu. To je ale horor!“

VÁŠ NÁZOR ROZHODNE

Před jedenácti lety jsem začal vydávat Samizdaty, pojednávající o historii rodu Oliveriusů, o jednotlivých členech rodu, kdy jsem se snažil vysvětlit vznik rodových příjmení Oliberius a Oliverius. V převážné většině jsem čerpal z prací Ing. Václava Oliveriuse a jeho bratrů, rodáků z Terešova. Těchto samizdatů, pokud dobře počítám, celkem vyšlo devět, tedy v průměru jedno číslo na rok, i když si musím přiznat, že v té první polovině vzpomínaného desetiletí jsem byl plodnější. Vrcholem se stal rok 1995. V únoru t.r. jsem vydal „Soupis nositelů příjmení Oliverius – rodové větve zařazené“ a ihned v březnu t.r. „Soupis II nositelů příjmení Oliverius – rodové větve nezařazené“.

A teď se teprve dostávám k jádru věci! Čas neúprosně letí! Od roku 1993 jsem zjistil, často za pomoci Vás – jmenovců, nové a nové skutečnosti, získal jsem neznámé informace, doplnil jsem často již ztracené údaje. Naše čtenářská obec se rozrostla a ozývají se noví a noví zájemci, často mě žádající o zaslání některých starších čísel Samizdatů. A já jim nemohu vyhovět, protože je skutečně nemám k dispozici. Uvědomme si, že Samizdat č. 1 z listopadu 1993 vyšel v nákladu 30 výtisků a poslední vydaný Samizdat z prosince 1998 již v nákladu 90 výtisků. Těší mě zájem o minulost i současnost rodu ze strany dalších a dalších Oliveriusů a v poslední době také Oliberiusů, proto bych všem chtěl nějak vyhovět.

OLI-SLOVA

V nedávné době, jsem dostal od jedné pražské, zdůrazňuji solidní, firmy nabídku k vytisknutí všech dostupných informací o našem rodě v podobě knížky. Stačí dodat text, fotografie ... a mohlo by se začít. Prozatím nechci a nebudu se vyjadřovat k finanční otázce, jde mi spíše o zájem z Vaší strany. Podmínkou vytisknutí mimo jiné je, aby tato knížka vyšla v nákladu 400 – 500 kusů. Znamenalo by to oslovit další a další jmenovce, včetně Oliberiusů, kteří do mých rodopisných aktivit nejsou zase tak zapojeni jako Oliveriusové. Zjistil jsem, že např. v Plzeňském kraji je evidováno na 20 rodin Oliberiusů, se kterými jsem doposud nespolupracoval. Genealogie je součástí mého života již více jak třicet let a za tu dobu jsem došel k závěru, že všichni Oliveriusové a Oliberiusové, ať žijí v Čechách, na Moravě, v USA, v Kanadě, či v Austrálii jsou potomci Pavla Myslivce, prvního zjištěného předka, žijícího v letech 1619-1684(?) v malebné obci Dolní Hradiště (dnes v okrese Plzeň-sever). Poslední zjištěné údaje o rodové větvi Nadrybské mi to jen potvrzují.

Vážení jmenovci, ale i další čtenáři, dovoluji se Vás tímto zeptat, zda by byl z Vaší strany zájem o vydání takovéto rodopisné knihy, která by zahrnovala všechny zjištěné Oliberiusy a Oliveriusy a pojednávala o vzájemných rodových vazbách. Jestliže ano, tak počítám i s Vaší pomocí v tom smyslu, že mi s napsáním pomůžete tím, že mi upřesníte Vám dostupné údaje. Žijeme v době různých zákonů včetně zákona na ochranu osobních dat. Ne všichni asi budete souhlasit se zveřejněním některých údajů o své osobě. Jenže při zpracování jakékoliv genealogické práce je nutné vždy vycházet, kdy a kde se konkrétní osoba narodila, kde žila, kdy a kde uzavřela sňatek a případně kdy a kde zemřela. Pokud tyto údaje nejsou k dispozici, je veškeré snažení povětšinou zbytečné.

Za svoji osobu mohu prohlásit, že konečný text o konkrétní rodině by byl do každé takové rodiny doručen k vyjádření, případně k upřesnění a všechny připomínky by byly respektovány. Odhaduji, že celkem v České republice žije 80 až 100 rodin s příjmením Oliverius a na 40 rodin s příjmením Oliberius, v USA a v Kanadě je to přibližně 60 rodin Oliveriusů (Oliberiusy jsem zde prozatím nezaregistroval) a v Austrálii to jsou dvě rodiny Oliveriusů. Z uvedeného vyplývá, že náklad 400 kusů výtisků knihy by se nám podařilo určitě rozebrat (viz další rodiny, jejichž příjmení jsou již jiná, tzv. povinné výtisky ap.).

Na základě výše uvedeného Vás žádám o sdělení Vašeho názoru ve výše uvedené věci s tím, že ve svém vyjádření neopomeňte uvést:

- a) zda je vhodné genealogickou knihu o našem rodě vydat,
- b) zda jste ochotni na mé vyžádání upřesnit osobní údaje o členech své rodiny /jejich jména, data narození, sňatků, úmrtí apod./,
- c) zda poskytnete fotografii jak své osoby, tak případně fotografie svých předků nebo členů rodiny,
- d) další náměty, týkající se našeho rodu, které by se měly v knížce objevit.

Vaše sdělení, pokud máte zájem v uvedené věci spolupracovat, mi prosím zašlete na níže uvedenou adresu v termínu **do 31. května 2004**. V prosincovém čísle OLI-SLOV Vám sdělím výsledky této mé dotazovací akce. V případě, že se vydání knížky setká u Vás s ohlasem (či s Vaším souhlasem), předpokládám, že by mohla být vytištěna v druhé polovině roku 2005 a následně distribuována všem zájemcům. Ale zatím nepředbíhejme!

Na Vaše dopisy se těší Váš

Miroslav Oliverius,
Malé Kyšice 102, 273 51 UNHOŠŤ

* *

PS: Ve svých stanoviscích napište nejen své jméno a příjmení, ale i svoji adresu, na kterou se s Vámi budu schopen případně spojit. Přejde-li mi odpověď s podpisem např. Jaroslav Oliverius - bez uvedení místa, tak si nebudu jistý, kdo mi píše, protože mě napadají hned asi čtyři nositelé tohoto jména a příjmení. Děkuji za pochopení.

V minulém čísle OLI-SLOV jsem slíbil, že Vás seznámím s prací Jindřicha Krále, týkající se Třebnušské kovárny. Pro dnešní číslo jsem vybral první část s názvem:

CHALUPA SE STAROU KOVÁRNOU

Třebnušská chalupa s kovárnou, postavená roku 1729, stála na svahu východní strany návsi nad terénní rýhou, zvanou rokle (po našem „rochle“). Terénní rýha vedla od cesty k Terešovu, za gruntem č. 4 (u Zbraslavských, později u Ciprů), přes jeho dvůr, kolem usedlostí č. 5 a 6 a dolů k potůčku vedoucího do rybníka. Sváděla dešťové vody ze svažitých polí pod Chlumcem a z části cesty (od křížku) k Terešovu. Později při výstavbě silnice od Terešova přes Třebnušku – mimochodem stavěl ji náš dědeček Václav (Král) někdy na přelomu 19. a 20. století – byl částí rokle (kolem usedlostí č. 4, 5 a 6) vystavěn kamenný kanál o světlosti asi 70 x 70 cm a rokle zasypaná. Zůstala jen část u domku č. 16 „U Rochelských“ a u kovárny, kde kanál vyústoval. Ten kanál – dlouhý asi 80 m – byl častým zájmem nás, třebnušských kluků. Byla to taková rarita, kterou v okolních vesnicích neměli. Mnohdy jsme jej prolézali (s uzavíráním sázek) nebo jen jeho část, s vrácením, když už jsme byli vystrašení tmou, samotou a častými překážkami, třeba větvi zanesenou sem vodou, vypadlým kamenem nebo naopak vymletou prohlubní, či uhynulou kočkou.

Chalupa, která dostala po sčítání v roce 1770 číslo 10, byla z otesaných klád – roubena, podobně jako téměř všechny ostatní v té době v Třebnušce, snad jen o něco chudobnější. V poslední době byla zvenku i zevnitř omazána hlínou (jílem) a nabílána. Podle původního zápisu měla 8 sáhů délky (asi 15,2 m) a 3 ¼ sáhu šířky (6,2 m) se sedlovou střechou, pokrytou došky. I když byla chalupa zřejmě několikrát přestavována nebo opravována (podle zápisů určitě v roce 1752), došková krytina, jako poslední v Třebnušce, jí zůstala až do konce. Dispozice stavby na délku byla od severu k jihu (spíš štítem trochu k jihovýchodu). Tam byla orientována také obytná část se 2 okénky ve štítové straně. Štít byl prkenný.

Vchod do chalupy byl z východní podélné strany „ze záspi“, s přetaženou střechou (zákrapem), do předsíně (říkalo se „do domu“). Tam byly v poslední době schody na půdu, původně byla v této části černá kuchyně. Vlevo byly dveře do „sednice“, vpravo do komory. Světnice (sednice) byla velká asi 5 x 4 m. Dominantou, která zaujímal téměř čtvrtinu místnosti, byla pec, zachovaná do konce chalupy. Světnice měla 2 okna, jedno na zásep a druhé do štítu. Ke světnici přiléhal výstupek „vejstupek“, tedy v poslední době s dveřmi, jinak býval bez dveří – příčka byla jen částečná. Vejstupek měl jen jedno okno ve štítové straně. Okna byla malá, původně rozdělená vodorovnou a svislou příčkou na čtyři tabulky, otvírala se ven. Okenice okna neměla, tak jako byly u ostatních chalup, snad někdy v dřívějších dobách. Také přesně nevíme, zda byla okna jednoduchá nebo zdvojená, případně jak v které době.

Uvnitř světnice, ve stěně po pravé straně vchodu, býval výklenek, tzv. krb, v němž se zapalovaly louče k osvětlení místnosti, později se tam umísťoval kahan s řepkovým olejem. Krb měl vyústění sapouchem do komína. Pod ním visívala kropenka se svícenou vodou. Pec, kombinovaná s kamny se železnými tály nad topeništěm a troubou, byla svázána z cihel, oplácaná hlínou (jílem) a nabílána (vápem). Byla to možná už další úprava nebo přestavba, původní byla jistě, v době výstavby domku, černá kuchyně mimo světnici s otevřeným, širokým komínem nad zvýšeným ohništěm, tzv. záhrobem. Na něm se vařilo i peklo ve větších nebo menších kotlicích či kuthanech (pánvích) s nožičkami. Pec na pečení chleba byla s dvířky „ústý“ pod záhrobem, zasunutá do světnice, čímž se zároveň vytápěla.

OLI-SLOVA

Výška světnice do stropu byla asi 2,5 m. Strop byl jako tehdy ve všech chalupách, povalový. Povaly – dřevěné tyče opletené slámou – ležely na příčných trámech. Povaly byly pak mezi trámy vymazány hlínou a nabílěny. Trámy zůstaly v přírodním stavu, později se natíraly, většinou hovězí (volskou) krví. Podlaha byla původně z udusané hlíny (jílu), podle popisu z jiných chalup z té doby, později byla kryta prkny. Kolem pece byly nakladeny pálené cihly. Václav Oliverius vzpomíná ve své Pamětní knize rodu Oliveriusů: tu již mám v dobré paměti – malou černou kovárnu, jakož i nízkou světničku obytnou s přístěnkem (vejstupkem), na stěnách několik svatých obrázků a rodokmen, počínající pradědečkem, s jednoduchým uvedením dat narození, sňatků a úmrtí.

To je vše, co je možné říci o zařízení, jistě tam byl i stůl, židle, postel, víc se tam ani nevešlo. Pro nás pozdější je zcela nepochopitelné, jak tam mohla žít početná rodina. Já to už pamatují jako truhlářskou dílnu – veřtat, jak to nazýval strýček Svoboda, s ponkem (hoblicí), hoblíky, dláty a pilami. Vzpomínám si, že u dveří do přístěnku visely starobylé natahovací hodiny se šňurami a závažími, které strejček často, láskyplně natahoval. Toto místo – na stěně do přístěnku – bylo vždy vyhrazeno hodinám a je tedy oprávněná domněnka, že byly původní součástí světnice.

Po pravé straně z domu (předsíně) se vcházelo do komory. Některé chalupy měly později tuto místnost upravenou na tzv. malou světnici pro výměnkáře nebo dospívající dcery, někdy se i pronajímala. Tady to byla komora – popisuje to V. Oliverius v souvislosti se smrtí svého pradědečka, která na něj velmi zapůsobila.

Komora byla důležitou místností chalupy. Byla úložným prostorem pro drobné domácí nářadí a potřeby, kterých bývalo v 19. století a jistě i dříve spousta, protože se všechno dělalo doma. Byla zde uložena mouka v truhlicích podle druhů, jako nejzákladnější potravina, hlavně chlebová. Byla tu díže na zadělávání chleba, kopist na míchání těsta, vál, ošatky na bochníky a další nářadí k pečení chleba (hřablo, slaměné pometlo, dřevěná sázecí lopata a železná na vyndávání pecnů). Necky, necičky, dlabané nádoby (okříny), džber nebo několik džberů na nakládání zelí. Ukládal se sem hrnec s máslem nebo sádlem, tvaroh, sušené ovoce, na visutých tyčích chléb (pekl se zpravidla 1x za 14 dnů – 6 bochníků). Z léčivých rostlin nechyběl lipový květ, heřmánek, mateřídouška a další. U menších chalup, kde nebylo jinde místo, se zde odkládaly i kosy, hrábě, koše, jiné drobné nářadí i např. dědek na hoblování a seřezávání loubků na nůše. Loubky byly štípené mladé doušky (chodili jsme pro ně jako kluci dědečkem Antonínem – zezdola), které se seřezávaly do tenka a pak se z nich pletly nůše, říčice, lehké oválné nádoby a koše.

Začátkem pěstování brambor – koncem 18. století, po posledním hladomoru v Čechách roku 1771-72 – bylo nutné i jejich uskladnění pro zimní období. Nejvhodnější místnost byla opět komora. Vykopala se zde jáma (podlaha byla většinou udusaná hlína – jílu), vystala se slámou a uložené brambory se zakryly opět slámou, aby nezmrzly (v komoře se netopilo). Později se budoval sklep jako další etapa vývoje vesnické chalupy, a opět pod komorou. Tak tomu bylo zřejmě i zde. Sklep byl pod komorou, přístup po schodech ze záspi, krytých pokopem z prken, po kterém se chodilo. Vlastní dveře (svislé), které se zamykaly, byly až u sklepa. Podlaha sklepa byla z cihel nebo z kamene, volně ložená. Strop byl klenutý z pálených cihel.

(Dokončení příště)

Král Jindřich, Třebnušská kovárna, samizdatové vydání, Třebnuška, 2002.

OLI-SLOVA, rodový zpravodaj. Napsal a vydal Miroslav Oliverius pro nositele příjmení OLIVERIUS / OLIBERIUS, případně další zájemce. Malé Kyšice, dne 13. 4. 2004. Adresa: Malé Kyšice, čp. 102, 273 51 UNHOŠŤ, Czech republic. Neprodejné!